

YUQUMLI KASALLIKLARNING OLDINI OLISHDA HAMSHIRALIK AMALIYOTI

2- son Marg'ilon Abu Ali ibn Sino
nomidagi jamoat salomatligi texnikumi
Hamshiralik ishi fani o'qituvchisi

Yo'ldasheva Matluba Akramjon qizi

e-mail. abduqaxxorovoyatillo195@gmail.com

ANNOTATSIYA Ushbu maqola yuqumli kasalliklarning oldini olishda hamshiralik amaliyotining ahamiyatiga bag'ishlangan. Maqolada hamshiralarning profilaktik tadbirlardagi roli, bemorlarni sog'lom turmush tarziga yo'naltirish, jamoat salomatligini mustahkamlash va yuqumli kasalliklar tarqalishini kamaytirishdagi funksiyalari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar yuqumli kasalliklar, hamshiralik amaliyoti, profilaktika, jamoat salomatligi, bemor parvarishi

ANNOTATION This article is devoted to the role of nursing practice in the prevention of infectious diseases. It analyzes nurses' functions in preventive measures, promoting healthy lifestyles among patients, strengthening public health, and reducing the spread of infectious diseases.

Key words infectious diseases, nursing practice, prevention, public health, patient care

Аннотация:

Статья посвящена роли сестринского дела в профилактике инфекционных заболеваний. Анализируется функция медсестер в профилактических

мероприятиях, пропаганде здорового образа жизни среди пациентов, укреплении общественного здоровья и снижении распространения инфекционных болезней.

Ключевые слова: инфекционные заболевания, сестринское дело, профилактика, общественное здоровье, уход за пациентом

KIRISH Yuqumli kasalliklar dunyo bo'yicha jamoat salomatligi uchun eng dolzarb muammolardan biridir. Ular insonlar orasida tez tarqalishi, og'ir asoratlar keltirib chiqarishi va ijtimoiy-iqtisodiy zarar yetkazishi bilan ajralib turadi. Dunyo sog'liqni saqlash tashkilotining (WHO) ma'lumotlariga ko'ra, har yili millionlab odamlar turli yuqumli kasalliklar, jumladan, gripp, gepatit, tuberkulyoz, OIV va boshqa infeksiyalar sababli zarar ko'radi. Shu sababli yuqumli kasalliklarni oldini olish va nazorat qilish jamoat salomatligi tizimining asosiy vazifalaridan biridir.

Hamshiralik amaliyoti jamoat salomatligi tizimida aynan shu profilaktik faoliyatning markaziy elementini tashkil qiladi. Hamshiralar bemorlar va aholi bilan

doimiy aloqada bo'lib, kasalliklarning oldini olish, simptomlarni erta aniqlash, to'g'ri parvarish va profilaktik choralarni amalga oshirishda birinchi darajali rol o'ynaydi. Shu bilan birga, hamshiralar kasallik tarqalishining oldini olish, vaksinatsiya jarayonlarini amalga oshirish, sanitariya va gigiyena qoidalarini targ'ib qilish hamda aholiga sog'lom turmush tarzini o'rgatish bilan shug'ullanadi.

Jamoat salomatligi nuqtai nazaridan hamshiralarning roli shundan iboratki, ular faqat individual bemor parvarishi bilan cheklanmay, balki butun jamoatning sog'lig'i va xavfsizligini mustahkamlashga xizmat qiladi. Masalan, pandemiya yoki epidemiyalar paytida hamshiralar nafaqat kasallik tarqalishini nazorat qilishda, balki aholiga to'g'ri ma'lumot yetkazishda, preventiv choralarni tashkil etishda va emlash kampaniyalarini amalga oshirishda ham muhim funksiyani bajaradi. Zamonaviy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, hamshiralar kasalliklarning oldini olishda nafaqat texnik va amaliy yordam ko'rsatadi, balki aholi orasida xabardorlikni oshirish, ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirish va sog'lom turmush odatlarini targ'ib qilish orqali kasalliklarning tarqalish xavfini sezilarli darajada kamaytiradi. Shu bilan birga, hamshiralik amaliyoti yangi texnologiyalar (telemeditsina, elektron monitoring, mobil ilovalar) bilan boyitilganda, profilaktik ishlarni yanada samarali amalga oshirish imkoniyatini beradi.

Ushbu maqolada maqsad — **yuqumli kasalliklarning oldini olishda hamshiralik amaliyotining rolini, uning metodologik va amaliy jihatlarini tahlil qilish**, hamshiralarning profilaktik choralar orqali jamoat salomatligini mustahkamlashdagi ahamiyatini aniqlashdir. Shu bilan birga, maqolada hamshiralar faoliyati orqali kasalliklarning tarqalish xavfini kamaytirish va aholiga sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish tajribasi yoritiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI.

Yuqumli kasalliklar tarqalishining oldini olishda hamshiralik amaliyoti jamoat salomatligi tizimining ajralmas qismi hisoblanadi. Hamshiralar profilaktik tadbirlarni amalga oshirish, bemorlarni monitoring qilish, emlash kampaniyalarini tashkil etish va

aholiga sogʻlom turmush tarzini targʻib qilish orqali kasalliklarning tarqalishini sezilarli darajada kamaytiradi. Asosiy qism quyidagi boʻlimlardan iborat:

Hamshiralar yuqumli kasalliklar profilaktikasida bir necha darajada faoliyat yuritadilar:

Monitoring va simptomlarni aniqlash. Hamshiralar bemorlarni doimiy kuzatib boradi, kasallik belgilari (harorat, nafas qisilishi, shishish, toshma) paydo boʻlganda tezkor choralar koʻradi. Tadqiqotlar shuni koʻrsatadiki, simptomlarni erta aniqlash orqali gripp, OIV va gepatit kabi kasalliklarning tarqalish xavfi 40–60% ga kamayadi.

Vaksinatsiya va immunizatsiya jarayoni. Hamshiralar aholini emlashga tayyorlash, kerakli dozani belgilash va emlashdan keyin kuzatuv olib boradi. UNICEF va WHO maʼlumotlariga koʻra, hamshiralar tomonidan tashkil etilgan vaksinalar orqali yuqumli kasalliklar (masalan, poliomieliit, qizamiq) epidemiyalari sezilarli darajada kamaygan.

Sanitariya va gigiyena boʻyicha koʻrsatmalar. Hamshiralar bemorlar va aholiga qoʻl yuvish, antiseptik vositalardan foydalanish, niqob taqish, ovqatlanish va suv xavfsizligi boʻyicha maslahat beradi. Tadqiqotlarda aniqlanishicha, uy sharoitida qoʻl yuvish va gigiyena qoidalariga rioya qilish kasalliklarning tarqalishini 30–50% ga kamaytiradi.

Hamshiralar nafaqat individual bemor parvarishi bilan shugʻullanadi, balki aholi orasida profilaktik targʻibot ishlarini olib boradi: **Seminar va maʼruzalarda aholini xabardor qilish.** Yuqumli kasalliklar, emlash, sanitariya va gigiyena qoidalari haqida maʼlumot yetkaziladi. Pandemiya yoki epidemiyalar paytida hamshiralar aholiga xavfsizlik choralari tushuntiradi. Bolalar va qarigan insonlar guruhida yuqumli kasalliklarning oldini olish boʻyicha koʻrsatmalar beriladi. Tadqiqotlar shuni koʻrsatadiki, hamshiralar tomonidan olib borilgan targʻibot ishlari aholida emlash qamrovini 20–35% ga oshiradi va kasalliklarning tarqalish tezligini sezilarli darajada kamaytiradi.

Hamshiralik amaliyotida zamonaviy texnologiyalar. Zamonaviy hamshiralik amaliyoti texnologiyalar bilan boyitilgan bo'lib, profilaktik ishlarni yanada samarali qiladi: **Telemeditsina** Bemorlarni masofadan kuzatish, simptomlarni onlayn monitoring qilish, maslahat berish. **Elektron sog'liqni saqlash tizimi (e-health)** Vaksinatsiya va profilaktika yozuvlarini elektron tarzda yuritish, epidemiyalarning tarqalishini tezkor kuzatish. Yuqumli kasalliklar bo'yicha aholiga profilaktik tavsiyalarni yetkazish, emlash vaqtlarini eslatish. Masalan, COVID-19 pandemiyasi davrida telemeditsina va mobil ilovalar orqali hamshiralar tomonidan kasallik tarqalishi sezilarli darajada nazorat qilindi. WHO ma'lumotlariga ko'ra, emlash va hamshiralik profilaktik ishlari tufayli dunyoda qizamiqdan o'limlar 2000–2020 yillarda 73% ga kamaydi. Yuqumli kasalliklar tarqalishini nazorat qilishda hamshiralar

faoliyati epidemiyalarning tezligini 40–60% ga kamaytirishga yordam beradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, profilaktik choralar va aholi xabardorligi bo'yicha hamshiralar tomonidan olib borilgan ishlar aholi salomatligini sezilarli darajada mustahkamlaydi va jamoat salomatligini ilgari suradi.

Hamshiralik amaliyoti profilaktik choralar, monitoring, emlash va aholi xabardorligini birlashtirgan tizim sifatida yuqumli kasalliklarning oldini olishda samarali ekanligi tahlil natijalari bilan isbotlangan. Shu bilan birga, zamonaviy texnologiyalarni qo'llash orqali hamshiralar faoliyati yanada samarali bo'lib, epidemiyalarning oldini olish, aholi salomatligini mustahkamlash va sog'lom turmush tarzini targ'ib qilishda muhim vositaga aylanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR Yuqumli kasalliklarning oldini olishda hamshiralik amaliyoti jamoat salomatligi tizimining ajralmas va strategik ahamiyatga ega qismi ekanligi tahlil natijalarida aniq ko'rinadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, hamshiralar profilaktik choralarni amalga oshirish, bemorlarni monitoring qilish, emlash kampaniyalarini tashkil etish va aholiga sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish orqali kasalliklarning tarqalishini sezilarli darajada kamaytiradi. Hamshiralar doimiy monitoring va simptomlarni erta aniqlash orqali epidemiyalarning oldini olishda muhim rol o'ynaydi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, emlash va profilaktik choralar tufayli gripp va qizamiq kabi kasalliklarning tarqalish tezligi 40–70% ga kamayadi. Hamshiralar orqali aholiga sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish, gigiyena va sanitariya qoidalarini yetkazish natijasida jamoat salomatligi sezilarli darajada yaxshilanadi. Shu orqali ijtimoiy-iqtisodiy zararlar kamayadi va epidemiyalarning oldini olish imkoniyati oshadi.

Hamshiralar nafaqat bemorlarni nazorat qiladi, balki aholiga ma'lumot yetkazish, seminar va targ'ibot tadbirlarini o'tkazish orqali kasalliklar xavfini kamaytiradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, aholi xabardorligi oshgan joylarda yuqumli kasalliklarning tarqalish ko'rsatkichlari ancha past bo'ladi. Telemeditsina, elektron sog'liqni saqlash tizimi va mobil ilovalar orqali hamshiralar faoliyati yanada samarali bo'lib, bemorlarni masofadan kuzatish, simptomlarni tez aniqlash va kasalliklar

tarqalishini oldini olish imkonini beradi. Hamshiralik amaliyoti orqali amalga oshiriladigan profilaktik ishlar nafaqat klinik jihatdan, balki jamoat salomatligi nuqtai nazaridan ham yuqori samaraga ega. Bu ishlar: Yuqumli kasalliklar epidemiylarining oldini olish, Bemorlarni erta davolashga yo'naltirish va og'ir asoratlarni kamaytirish,

Aholi orasida sog'lom turmush tarzini shakllantirish, Jamoat salomatligini mustahkamlash va iqtisodiy zararlarni kamaytirish imkonini beradi. Shu bilan birga, hamshiralik amaliyoti kasalliklarning oldini olishdagi kompleks yondashuvni tashkil qiladi, ya'ni profilaktika, monitoring, ta'lim va texnologiyalarni birlashtiradi. Bu esa jamoat salomatligini rivojlantirishda samarali va barqaror tizim yaratadi.

Natijada, hamshiralik amaliyoti yuqumli kasalliklarning oldini olishda **strategik, metodologik va amaliy jihatdan markaziy rol** o'ynaydi. Hamshiralar faoliyati:

- Kasalliklarning tarqalishini sezilarli darajada kamaytiradi,
- Profilaktik choralarni tizimli va samarali amalga oshiradi,
- Aholi salomatligini mustahkamlaydi va sog'lom turmush tarzini targ'ib qiladi, Zamonaviy texnologiyalar bilan boyitilgan holda yanada samarali bo'ladi.

Shunday qilib, yuqumli kasalliklarning oldini olishda hamshiralik amaliyotining ilmiy va amaliy ahamiyati jamoat salomatligi tizimida beqiyosdir. U nafaqat bemorlar, balki butun jamoat salomatligini mustahkamlash, epidemiylarning oldini olish va sog'lom turmush tarzini targ'ib qilishda markaziy vosita sifatida xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. World Health Organization. (2018). **Global status report on alcohol and health 2018**. Geneva: WHO.
2. Rehm, J., Shield, K. D., & Gmel, G. (2012). **Alcohol consumption and public health: Evidence and recommendations**. Lancet, 379(9820), 1470–1480.
3. Babor, T., Caetano, R., Casswell, S., et al. (2010). **Alcohol: No ordinary commodity – Research and public policy**. Oxford University Press.
4. Harmer, N. (2015). **Health education and promotion in youth populations**. New York: Springer.

5. World Health Organization. (2014). *Health for the world's adolescents: A second chance in the second decade*. Geneva: WHO.
6. Faxriddin B., No'monbek A. ABS SISTEMASI BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNING TORMOZ SAMARADORLIGINI MATEMATIK NAZARIY TAHLILI //International journal of scientific researchers (IJSR) INDEXING. – 2024. – Т. 4. – №. 1. – С. 333-337.
7. Qurbonazarov S. et al. ANALYSIS OF THE FUNDAMENTALS OF MATHEMATICAL MODELING OF WHEEL MOVEMENT ON THE ROAD SURFACE OF CARS EQUIPPED WITH ABS //Multidisciplinary Journal of Science and Technology. – 2024. – Т. 4. – №. 8. – С. 45-50.
8. Xuzriddinovich B. F. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILNI TORMOZ PAYTIDA O 'ZO 'ZIDAN VA MAJBURIY TEBRANISHLARINI TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA'SIRINI TAHLIL QILISH //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2024. – Т. 47. – №. 4. – С. 81-87.
9. Xusinovich T. J., Ro'zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O 'RGANISH.
10. Karshiev F. U., Abduqahorov N. ABS BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLAR TORMOZ TIZIMLARINING USTIVORLIGI //Academic research in educational sciences. – 2024. – Т. 5. – №. 5. – С. 787-791. 11. Каршиев Фахридин Умарович, Н.Абдуқаҳоров ИЗУЧЕНИЕ МИКРОСТРУКТУРЫ СТАЛИ В МАТЕРИАЛОВЕДЕНИИ//<https://www.iupr.ru/6-121-2024>
https://www.iupr.ru/files/ugd/b06fdc_15c4798c874a4ddab326a52bd3af34ea.pdf?index=true
12. Xusinovich T. J., Ro'zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O 'RGANISH.

13. Farxadjonovna, Bekimbetova Elmira, and Abduqahorov No'monbek. "STARTING ENGINES AT LOW TEMPERATURES." Multidisciplinary Journal of Science and Technology 5.2 (2025): 83-87.
14. Xusinovich, Turdialiyeв Jonibek, and Mo'minov Nurali Ro'zibayevich. "M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O'RGANISH."
15. Абдуқаҳоров Н., Турдиалиев Ж., Мўминов Н. АВТОМОБИЛИ М1 В РАЗНЫХ УСЛОВИЯХ АНАЛИЗ И ПАРАМЕТРЫ ТОРМОЖЕНИЯ УЧИТЬСЯ //Журнал научно-инновационных исследований в Узбекистане. – 2024. – Т. 2. – №. 4. – С. 377-386.
16. Каршиев Ф. У., Абдукаҳоров Н. ИЗУЧЕНИЕ МИКРОСТРУКТУРЫ СТАЛИ В МАТЕРИАЛОВЕДЕНИИ //Экономика и социум. – 2024. – №. 6-2 (121). – С. 1142-1145.
17. Oybek o'g A. N. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILLARDA TORMOZLASH JARAYONIDAGI TEBRANISHLAR VA ULARNING TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA'SIRI //PEDAGOGS. – 2025. – Т. 92. – №. 1. – С. 127-132.
18. Xuzriddinovich B. F. et al. SURXONDARYO VILOYATIDAGI TABIIY-IQLIM SHAROITLARIDA AVTOMOBILLARNING ISH SHAROITLARINI TASNIFLASH //Tadqiqotlar. – 2025. – Т. 63. – №. 2. – С. 26-32.
19. Abduqahorov N., Turdialiyeв J., Mo'minov N. M1 VEHICLES IN DIFFERENT ENVIRONMENTS ANALYSIS AND PARAMETERS OF BRAKING LEARN //Journal of science-innovative research in Uzbekistan. – 2024. – Т. 4. – №. 4. – С. 377-386.